

Gör bostad till en lagstadgad rättighet

[singlepic id=477 w=273 h=437 float=left]

[nggallery id=153]

618 barn växer upp i familjer som vräktes förra året (2009). Fler än 2 000 i familjer som hotades av vräkning. Trots att barn numera inte får vräkas. Ännu fler barn i Sverige är hemlösa.

Text: Suzanne Vikström | Bild: Bibbie Friman | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2010](#)

I alliansregeringens nationella strategi mot hemlöshet 2007–2009 ingår att alla ska ha tak över huvudet och att inga barn ska vräkas.

– Den fjärde punkten är tydlig: "Antalet vräkningar ska minska och inga barn ska vräkas", citerar Hans Swärd, professor vid Socialhögskolan i Lund.

– Men det blir bara en lösryckt rekommendation och en tro på kommunernas fria vilja, hänvdar han. Barn fortsätter ju att vräkas trots den nya strategi.

Hans Swärd är aktuell med rapporten *Hemlös 2010*. Den granskar Sveriges insatser mot hemlöshet under det senaste decenniet, med tonvikt på strategiåren 2007–2009.

Han tycker det är anmärkningsvärt att man i strategin endast talar om vräkta barn. Som nämligen bara är en del av alla hemlösa barn.

– Det är att förminska ett problem som egentligen är mycket större. Man ser inte helheten.

Hemlösa barn är alla barn vars föräldrar aldrig har kommit in på bostadsmarknaden, exempelvis familjer med invandrarbakgrund, eller barn som är fattiga och/eller extremt trångbodda. Hans Swärd menar att det hade varit rimligare att stadga att inga barn får vara hemlösa.

– Det är en alldeles för låg målsättning att bara inkludera barn som vräks eller hotas av vräkning.

Under 2008 vräktes 716 barn och 2 365 barn berördes av hot om vräkning. 2009 vräktes 618 barn och 2 274 barn levde med vuxna som hotades av vräkning. Att bli vräkt från sitt hem är traumatiskt för alla – inte minst för barn, understryker Hans Swärd. Likadant är ett hot om vräkning ett hot mot trygghet och existens.

Men störst problem med siffrorna är ändå det de inte säger något om:

– De säger ingenting om huruvida antalet hemlösa barn har minskat. Problemet med regeringsstrategin är att man bara tittar på det som syns och väcker debatt och blundar för de problem som inte är lika uppenbara.

– Tanken med strategin är att alla barn ska ha hyggliga hemförhållanden, säger Hans Swärd. Men som det ser ut i dag med barn som vräks, är hemlösa, fattiga och trångbodda så kan de ju inte få en riktigt bra barndom.

Den genomsnittliga hyresskulden bakom avhysningar ligger på 20 000–25 000 kronor, säger Janne Flyghed, professor på Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet.

– En vräkning kostar dock hyresvärden mera: 30 000–40 000 kronor. I vräkningskostnaderna ingår ansökningsavgift för betalningsföreläggande/avhysning, verkställighet av betalningsföreläggande och avhysning, transport- och flyttkostnad samt låsbyte på ytterdörrar.

Janne Flyghed har forskat kring vräkningar ur ett barnperspektiv sedan början av 90-talet. Han flaggar för att myndigheter behöver komma in tidigare och jobba mera aktivt i de utsatta familjerna. Han ger exempel på kommuner med team som samarbetar med socialtjänst, Kronofogde och hyresvärd. De kan få tidiga signaler om ekonomiska problem i en familj och erbjuda stöd och ekonomisk rådgivning.

– I 80–85 procent av fallen vräks folk för att de inte betalar hyran, varav 10 procent vräks för att de betalar för sent för

många gånger. Där tror vi även att störningsvräkningar ingår, säger Flyghed.

Enligt hyreslagen kan hyresvärden säga upp en hyresgäst utan uppsägningstid om hyran är försenad mer än en vecka efter förfallodagen. Hyresrätten anses "förverkad".

Lägenheten kan fås tillbaka om hyran betalas inom tre veckor, så kallad återvinningsfrist. Betalas inte hyran inom den tiden är risken stor att bli vräkt. De tre veckorna börjar räknas först när värden också skickat ett meddelande till socialtjänsten om uppsägning. Fallet avgörs i tingsrätt.

Även försenad betalning vid upprepade tillfällen kan leda till förverkad hyresrätt och uppsägning.

– Vi har bland annat föreslagit en vräkningsakut, där pengar lånas ut och att folk får betala tillbaka på sikt, säger Janne Flyghed. Vi anser också att återvinningsfristen bör förlängas från nuvarande 18 vardagar till 30 så att folk hinner få in en ny lön.

Sedan 2008 har Kronofogden i uppdrag att föra statistik över hur många barn som vräks eller hotas av vräkning/avhysning. Tidigare hade samhället inte någon överblick alls över hur många barn det kunde handla om.

Men Kronofogden kan inte se mellan fingrarna med en hyresskuld bara för att det finns barn.

– Många tror att barn inte får vräkas, men vi har ett regelverk att följa och kan inte låta bli att vräka barnfamiljer. Vårt uppdrag är att sammanväga olika intressen som står mot varandra och tillämpa befintliga lagregler, säger Karin Berglöf Hedar, biträdande indrivningschef på Kronofogden.

Hon tycker att socialtjänsten borde få större befogenhet att styra försörjningsstödet till hyresskulder, speciellt när barn är inblandade.

– Många gånger handlar det om en rädsla hos socialtjänsten för att vara integritetskränkande. Men det gäller ju att nå ut till de här familjerna. Mera stöd borde i ett tidigt skede ges till de svaga grupperna.

– Det borde vara enkelt, säger Karin Berglöf Hedar.

Janne Flyghed anser att det förutom Kronofogdens statistik över antalet barn som berörs av vräkning som infördes 2008 också vore intressant att kunna få tillgång till separat redovisning av statistik över så kallade umgängesbarn. Det är de barn som bor med en av sina föräldrar minst 30 dagar per år. De "försvinner" ofta i statistiken, säger han.

Karin Berglöf Hedar intygar dock att umgängesbarnen ingår, men håller med om att Kronofogden i realiteten inte vet hur många av dessa barn som faktiskt vräks. Även om den så kallade umgängesföräldern vräks, kan barnet ändå bo kvar under större delen av året i sin normala bostad. Det kan ju gå ut över barnens möjligheter att få behålla en kontinuerlig kontakt med sin umgängesförälder, om denne inte längre har någonstans att bo.

– Vi skulle vilja räkna hur många av umgängesbarnen som faktiskt vräks, men då krävs ett uppdrag i regleringsbrevet eller på annat sätt, säger hon.

Bakomliggande faktorer till att människor blir vräkta är oftast ekonomiska problem och/eller hälsoproblem. I Socialstyrelsens slutrapport i juni 2010 om genomförandet av regeringsstrategin framgår:

"De flesta som vräks – det gäller även barnfamiljer – gör det på grund av bristande hyresbetalning. Ofta finns en komplicerad ekonomisk problematik i bakgrunden.

Av alla som vräks är 85 procent ensamstående. Av dessa är 70 procent män. 11 procent är gifta eller sammanboende. Av hushållen med barn utgörs cirka två tredjedelar av ensamstående föräldrar – 20 procent män och 80 procent kvinnor. Äldre kvinnor och män med en problematik av psykisk sjukdom och/eller demens och som inte nås av hemtjänsten har – framför allt på lokal nivå – alltmer uppmärksamats som en riskgrupp när det gäller vräkningar."

Janne Flyghed berättar om vilka stora konsekvenser vräkningen

får för barnen:

– De kanske måste byta skola och kompisar. Familjen kanske splittras. De förlorar en del av sina saker när allt i hemmet magasineras.

Redan i början av 1990-talet fick han ett uppdrag från Konsumentverket för att ta reda på vart folk som vräktes tog vägen. Det visade sig att var tionde helt enkelt försvann! Vilket Flyghed redovisade i studien *Vräkta 1991*, vilken gjordes om 2001 tillsammans med Anders Nilsson, docent i kriminologi på Stockholms universitet, för att jämföra. Det resulterade i utredningen *Ekonomiskt utsatta barn, 2004*. I den framgår att av Stockholms 200 barnfamiljer som vräktes 2001 hade en del av dem under längre eller kortare tid efter vräkningen hänvisats till att bo i husvagn, hos släktingar eller bekanta. Ett exempel:

"Kvinnan var med sina två barn inneboende hos sin åttioåriga mormor i hennes tvårumslägenhet. Där hade de bott sedan vräkningen. Alla fyra delade sovrum. Lägenheten saknade nästan helt spår av att det där bodde två skolbarn.

I: Hur mycket av dina grejer var det som togs till magasinering?

IP: Allt.

I: Allt?

IP: Utom kläder och lite leksaker.

I: Så det var barnens möbler och grejer också?

IP: Mm.

En del barn känner också skam. Man skäms för att man saknar eget boende och inte kan ta hem kamrater.

I: Hur har det påverkat? Kan han ta hem kompisar?

IP: Ja kompisar tar dom ju inte hem.

I: Men det gjorde dom förut?

IP: Ja. Den äldsta hade ju eget rum då och jag delade rum med den minsta. Men, han kunde ju ta hem kompisar då, han hade ju alla saker i sitt rum då. Nu har han ju bara en säng. Nu tar han ju inte hem några kompisar, det går inte, det är ju för trångt."

Under arbetet med utredningen Ekonomiskt utsatta barn reagerade Janne Flyghed och Anders Nilsson väldigt starkt på att så många som 1 500 barn var drabbade och påverkade av vräkningar. De trodde inte att det förekom efter en skärpning av socialtjänstlagen 1998, då barnperspektivet stärktes.

I socialtjänstlagen (2001:453) anges att hänsyn till vad barnets bästa kräver ska beaktas vid åtgärder som rör barn. Denna paragraf har skrivits med utgångspunkt i FN:s barnkonvention. Artikel 27 § 3 i konventionen behandlar barnets rätt till bostad:

"Konventionsstaterna skall i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och skall vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder."

– Men i vår undersökning upptäckte vi att socialtjänsten inte kände till den lagstiftningen, och det är fortfarande ett problem att de inte närvarar vid vräkningar av barn.

– Det gör däremot Kronofogden, säger Janne Flyghed.

Lotta Persson, ordförande i FFS, Föreningen Sveriges Socialchefer, och chef för socialförvaltningen i Botkyrka kommun känner inte igen bilden av socialtjänstens frånvaro när barnfamiljer vräks. Hon påpekar att hon visserligen inte kan svara för hur det ser ut i hela landet. Men i Botkyrka pågår ett projekt sedan två år i samarbete med Botkyrkabyggen som går ut på att förebygga vräkningar, framförallt när det gäller barnfamiljer. Satsningen ingår i regeringsstrategin och drivs med hjälp av pengar från Socialstyrelsen. Lotta Persson berättar att antalet vräkningar av barn har minskat i Botkyrka tack vare det förändrade arbetssättet.

– Vi har två personer som jobbar särskilt med detta, även Kronofogdemyndigheten och andra bostadsföretag är inblandade. Där ingår även äldre utsatta, men alldeles särskilt barnfamiljer. Vi har till och med fått höra av Kronofogden att

vi ibland är för mycket närvarande, säger hon.

De flesta hyresvärdar tycker förstås att vräkningar är jobbigt och har välkomnat projektet. Så snart det finns försenade eller obetalda hyror meddelar hyresvärderna socialtjänsten, som skickar ut ett brev och erbjuder hjälp. Man gör hembesök där man bedömer att det behövs, samt till dem som inte hör av sig. Om en vräkning ändå kommer till stånd försöker socialtjänsten i Botkyrka hitta andra boenden än hotell, för man anser att det är ett dåligt alternativ att barnfamiljer ska tvingas bo på hotell.

Men för att komma åt problemet rent generellt anser Lotta Persson att det måste finnas fler tillgängliga lägenheter för personer med dålig ekonomi. Det menar hon är nummer ett, men också att det behövs mer av förebyggande arbete för barnfamiljer som hotas av vräkning. Och att jobba med uppsökande verksamhet, eftersom många inte alltid söker hjälp själva.

– Vi planerar att knyta arbetet närmare till skuldrådgivning och budgetrådgivning för det är ofta sådan hjälp som efterfrågas. Att barn vräks borde förstås inte få förekomma alls.

Projektet i Botkyrka pågår året ut och ska utvärderas av Socialhögskolan i Lund på uppdrag av Socialstyrelsen. Satsningen i Botkyrka är en av 23 lokala verksamheter som beviljades totalt 46 miljoner kronor i bidrag.

Det är viktigt att få alla aktörer att agera snabbare och tidigare i vräkningsprocessen, säger Karin Berglöf Hedar på Kronofogden. Hon påminner om att nästan sju av tio ansökningar om vräkning återkallas, det vill säga de verkställs inte eftersom hyresgästen och hyresvärderna ofta hittar en lösning på egen hand.

– Det innebär ändå en onödig stress för alla barn som får leva under hot om vräkning.

Hans Swärd går längre än så. Inga barn överhuvudtaget ska behöva drabbas av vräkning och hemlöshet, anser han.

- Socialtjänstlagen måste ändras. Nuvarande lagstiftning är alldeles för svag. Rätten till bostad måste stärkas genom att göra den till en absolut rättighet precis som rätten till barnbidrag, sjukvård och rösträtt.
- Det måste bli obligatoriskt för kommunerna att hjälpa de utsatta och få påtagliga konsekvenser, dryga böter, om det inte efterföljs, slår han fast. Först då kanske de löser problemen.

suzanne.vikstrom@gmail.com

Under 2009 berördes 2 274 barn i Sverige av vräkningshot och 618 av vräkning. Motsvarande siffror 2008 var 2 365 och 716. I Stockholms län var det 240 barn som berördes av hot om vräkning under 2009 och 108 av vräkning. Under 2008 var det 371 respektive 129 barn.

Definition av vräkta barn: Med barn som berörs av avhysning menas minderåriga barn som har en förälder som är boende på en adress där vräkning sker, oavsett om föräldern är ensamstående eller sammanboende med barnet. Begreppet inkluderar även barn som bor växelvis hos föräldern, liksom umgängesbarn som bor med sin förälder minst 30 dagar per år.

Läs vidare

Hemlös 2010, Hans Swärd, Stockholms stadsmission, 2010.

Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar. Genomförande av regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2007–2009, Slutrapport 2010, Socialstyrelsen.

Vräkt – utkastad från hus och hem i Stockholm 1879-2009, Janne Flyghed, Anders Nilsson, Lena Eriksson och Sten-Åke Stenberg, 2010.

Ds 2004:41 Ekonomiskt utsatta barn (Tryggare kan ingen vara?) s 257–288.

Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser 2001, Anders Nilsson och Janne Flyghed, 2004.

Vräkt i laga ordning 1991, Janne Flyghed och Sten-Åke

Stenberg, 1993.